

	<ul style="list-style-type: none"> • jamaoa bo'lib ishslash va himoya qilish uchun loyihalar.
VII. Kredittarni olish uchun talablar:	
5.	Fanga oid nazarli va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rGANILAYOQAN JARAYONLAR haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.
6.	<p>Asosiy adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Lyle Campbell, William J. Poser. Language Classification: History and Method. -New York: Bloomsbury Academic, 2009. 2. Irisqulov M.Tilshunoslikka kirish. Toshkent., 2009. 3. Islomjonov X. Putevoditel po yazikovedcheskim dissiplinam. Toshkent., 2009. <p>Qo'shimcha adabiyotlar</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Mirziyoyev Sh. "Tanjidiy tahlil, qat'iy tarrib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak." – Toshkent: O'zbekiston, 2017. 2. Mirziyoyev Sh. "Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birlgilikda barpo etaniz". – Toshkent: O'zbekiston, 2017.-56 b. 3. Usmanova Sh. Oltoy tillarida mushharak maishiy leksika. Monografiya. – Toshkent: Fan, 2010. <p>Axborot manbalari</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. http://www.ziyo-net.uz 2. http://www.kutubxona.uz 3. http://www.lex.uz
7.	<p>O'quv dasturi "Tarjimashunoslik va xalqaro journalistika" kafedrasida ishlab chiqilgan va 2021-yil "<u>17</u>" <u>08</u> dagi "<u>1</u>" - sonli bayonnomasи bilan ma'qullangan.</p> <p>O'quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 2021 - yil "<u>17</u>" <u>08</u> dagi "<u>1</u>" - sonli bayoni bilan tasdilangan.</p>
8.	<p>Fan/modul uchun mas'ul: F.F.d. N.M.Mahmudov – Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, "Tarjimashunoslik va xalqaro journalistika" kafedrasi professori</p>
9.	<p>Taqrizchilar: Ph.D. D.Mubarakova. – Toshkent davlat sharqshunoslik instituti "Tarjimashunoslik va xalqaro journalistika" kafedrasi katta o'qituvchisi. F.f.n. Ochilov E. Z. – O'ZB FA O'zbek tili, adabiyoti va folklori instituti katta ilmiy xodimi, dotsent.</p>

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

"TASDIQLAYMAN"

QIYOSIV TILSHUNOSLIK
FANINING O'QUV DASTURI

200 000-San'at va gumanitar fanlar

230 000-Tillar

70230201 - Qiyosiy tilshunoslik, lingvistik tarjimashunoslik (sharq tillari bo'yicha)

Bilim sohasi:

Ta'lim sohasi:

Ta'lim yo'nalishi:

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsya etiladigan mavzular:

1. Qiyosiy tilshunoslik va tarjima nazariyasi
2. Turli til sistemalarini qiyosiy o'rganishning zamонавиy методлари
3. Qiyosiy, chog'ishnirish va tipologik metodlar
4. Til tizimlarini qiyosiy tafsiflash prinsiplari
5. Qiyosiy tilshunoslik tarixi
6. Til oilalari
7. Hind-Evropa tillari
8. Olttoy tillari
9. Sino-tibet tillari
10. Glottokronologiya
11. Leksika, frazeologiya, morfologiya va sintaksida kongruentlik
12. Leksik birliklar va tarjima
13. Qiyosiy tilshunoslik va chet tillarni o'qitish
14. A.Shleyxer va uning qiyosiy-tarixiy tilshunoslik tadqiqotlariga qo'shgan hissasi
15. I.A.Boduen de Kurtene va tillar tipologiyasi
16. Areal tilshunoslik
17. Tillarni o'zlashtirishda interferensiya muammolari
18. V.fon Gumboldt tadqiqotlارida qiyosiy tilshunoslik masalalari
19. V.N.Yarseva tadqiqotlарida qiyosiy tilshunoslik masalalari
20. Qiyosiy tipologik grammaticanining assosiy kategoriyalari
Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha magistrant-talabalar
tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsya etiladi.

3. V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

- Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:
 Tarjima turlarining o'ziga xos xususiyatlari va ularni qo'llanish ko'lamni
 haqida tasavvurga ega bilishi va ulardan foydalana olishi;
 Tarjima ishim to'g'ri tashkil qila olish;
 Tarjima metodlarini o'quv jarayonida tadbiq eta olish;
 Olingan nazariy bijimlarni asarlар tarjimasida qo'llay olish;
 Tarjinada til vositalarini ongi ravishda tanlash;
 Leksik, semantik, frazeologik uslubiy mammarni o'ziga xosliklarini ona tili
 va chet tillarida inobatga olish malakasini egallashga imkon yaratishi bilishi
 va ulardan foydalana olish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.

4. VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- ma'ruzalar;
- interfaol keys-stadilar;
- seminarlar (mantiqiy fiklash, tezkor savol-javoblar);
- guruhlarda ishlash;
- taqdimotlarni qilish;
- individual loyihalar;

Fan/modul kodи	O'quv yili	Semestr	ECTS - Kreditlar
MBIAF (magistratura)	2021-2022	1	4
Fan/modul turi	T'a'llim tili O'zbek	Haftadagi dars soatları 4	
Majburiy	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'llim (soat)	Jami yuklama (soat)
1.	Qiyosiy tilshunoslik	60	60
2.	I. Fanning mazmuni		120
	Fanni o'qitishdan maqsad -magistrantlarda qiyosiy tilshunoslik haqidagi tasavvur hosil qilish, uning amaliy tilshunoslikda turgan o'mini yoritish, qiyosiy tilshunoslikni tarjima nazariyasi bilan o'zaro munosabatini ko'rsatish, magistrantlarni turli til oilalariga mansub bo'igan turk, coreys, yapon, xitoy, hind, fors, arab, ingiliz, rus va o'zbek tillarini qiyosiy tadqiq etish, ular orasidagi o'xshash va tavofutli jihatlarni aniqlab kerakli xulosalar chiqarishga o'rnatish, egallagan bilmalarini ilmiy tadqiqot faoliyatni va tarjima amaliyotida qo'llash malakalarini shakllantirishdir.		
	Ushbu maqsadga erishish uchun fan magistrant-talabalarni nazarib bilmlar, analiy ko'nikmalar va tarjima jarayonlariga uslubiy yondashuv hamda ilmiy dunyoqarashini shakllantirish vazifalarini bajaradi. Fan bo'yicha magistrantlarning bilim, ko'nikma va malakalariga quyidagi talablar qo'yildi. Magistrant:		
	- qiyosiy tilshunoslik nazariyalar;		
	- til oilalar;		
	- qiyosiy-tarixiy tilshunoslik;		
	- kontrastiv lingvistikasi;		
	- chog'ishtirma tilshunoslik;		
	- tarjima lingvistikasi;		
	- qiyoslanilarotgan tillarning o'ziga xos va farqli jihatlari;		
	- qiyoslanilarotgan tillarning fonetik, leksik, morfologik va sintaktik sathlari haqida <i>tasavvurga ega bo'lishi</i> ;		
	- qiyosiy tilshunoslik va tarjimaning o'zaro munosabatini;		
	- muqobililik, kongruentlik, lakunallik tushunchalarini;		
	- tillarning tasnifini;		
	- lingvistik universaliyalarini aniqlash va ularni tadqiq etishni;		
	- qiyosiy tilshunoslik metodologiyasi va metodlarini <i>bilishi va ulardan foydalana olishi</i> ;		
	- til faktlarini qiyosiy tilshunoslik nuqtayi nazaridan tahlil qilish;		
	- tillarning qiyosiy tadqiqiga yangi ma'lumotlarni kiritish;		
	- o'zbek tilini sinxron aspektida tasvirlashni sharq tillari ma'lumotlaridan		

lingvistik komponentlari. Kontrastiv leksikologiya. Kontrastiv tilshunoslikda ifoda va mazmun plani. Kontrastiv tilshunoslikning muammolarini va istiqbollari. Kontrastiv lingvistikva va tarjimaning o'zaro munosabati.

16-mavzu. Kontrastiv lingvistikning tushuncha va tamoyillari
“Kongruentlik” tushunchasi. Kongruent so'zlar. Aldoqchi so'zlar tarjimasasi. “Ekvivalentlik” tushunchasi. Ekvivalentlik turlari. “Lakunarlik” tushunchasi. Lakunarlikning tilda namoyon bo'lishi. Lingvokulturemalar tarjimasida lakunarlik muammosi.

17-mavzu. Qiyosiy tipologiya va tarjimashunoslikning o'zaro munosabati

Qiyosiy tipologiya va tarjima. Qiyosiy tipologiya va tarjima jarayonining ikki bosqichi. Qiyosiy tipologiya va tarjima nazariyasida yaruslararo birliklarning roli. Qiyosiy tipologiya va tarjimaning genetik qardoshlikka munosabati. Tarjima - tilshunoslikning tadqiqot obekti. Leksik birliklar va tarjima. Tarjima va til me'yori. Grammatik me'yorlar va tarjima.

18-mavzu. Qiyosiy tilshunoslik va tarjimashunoslikning farqlari

Qiyosiy tipologiya va tarjima nazariyasi o'rtasidagi farq. Tanshash erkinligi. Bir yarus birligini bosqqa yarus birligi bilan almashirish. Tarjimaning tasviriy usulidan foydalananish. Usulub jihatidan mos keladigan vositalarni tanshash. Real va grammamatik ma'no.

Amaliy mashg'ulotlар uchun quyidagi mavzular tavsya etiladi:

1. Qiyosiy tilshunoslik va tarjima lingvistikasi
 2. Qadimgi astlar tilshunosligi
 3. Komparativistik tilshunoslikning nazariy asoslari
 4. Nenius tilshunoslari
 5. Vilgelm fon Gumboldt
 6. Tillar tasnifi
 7. Hind-Evropa tillari oilasi
 8. Oltroy tillari oilasi
 9. Agglutinativ tillar
 10. Flektiv tillar
 11. Inotalanigan tillar (amorf tillar)
 12. Polisintetik tillar
 13. Qiyosiy tilshunoslik metodlari
 14. Tipologik tadqiqot turlari
 15. Sharq tillarning o'ziga xos xususiyatlari
 16. Chog'ishtirma tilshunoslikning asosiy prinsiplari va yo'malishlari
 17. Kontrastiv lingvistika va tarjima nazariyasi
 18. Tarjimaning lingvistik aspektlari
- Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akadem guruhga bir o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi lozim. Mashg'ulotlar interfaol usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofig.

farqlash;

- qiyosiy tilshunoslikning turli nazariyalarini qiyoslash va tahlil qilish;
- qiyosiy tilshunoslik nazariyalarini ilmiy faoliyatni va amaliyotga tabiid qilish;

- kasbiy, tilshunoslik va tajimonlik faoliyatida qiyosiy tilshunoslik va tarjima lingvistikasining dolzarb masalalarini hal qilish;

- qiyosiy tilshunoslik metodlarini qo'llay olish;
 - til universaliyalarini qiyosiy tadtiq etish va tarjima qilish
- kō'nikmalariga ega bo'lishi kerak.**

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruba mashg'ulotlari)

II.I. Fan tarkibga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Qiyosiy tilshunoslik va tarjima lingvistikasi

Qiyosiy tilshunoslik va tarjima lingvistikasining o'zaro munosabati va aloqasi. Qiyosiy tilshunoslik va tarjima lingvistikasi obekti, predmeti, maqsadi va vazifalari. Qiyosiy tilshunoslik: qiyosiy-tarixiy tilshunoslik; tipologik tilshunoslik; chog'ishitirma (kontrastiv) tilshunoslik. Qiyosiy tilshunoslikning nazariy va amaliy ahamiyatini. Qiyosiy tilshunoslikning sharq tillarini o'rganish va tarjimadagi o'rni.

2-mavzu. Tilshunoslik tarixi

Qadimgi asrlar tilshunosligi. Qadimgi hind tilshunosligi. Yunon tilshunosligi. Qadimgi gipotezasi va hind-evropa tillarining asosi. Qadimgi Rim tilshunosligi. Qadimgi Xitoy tilshunosligi.

3-mavzu. Qiyosiy-tarixiy tilshunoslikning shakkallanishi va rivojanishi

Qiyosiy metodning shakkallanishi. Neminis tilshunostlarining tadtiqotari. Etimologik tadqiqotlar. Rasmus Rask. Jakob Grimm. Vilhelm fon Humboldt. Frans Bopp. Avgust Shleyer. Yosh grammaticachilar va ularining zamondoshlari.

4-mavzu. Til oilalarini qiyosiy-tarixiy o'rganish

Tillarning geneologik tasnifi. Qarindosh va qarindosh bo'limgan tillar. Til oilalari. Hind-Evropa tillari oilasi. Ayrim tillarning hind-evropa tillariga oldigini ko'rsatish. Xom-som tillari oilasi. Kavkaz tillari oilasi. Ugor-fin tillari oilasi. Oltoty tillari oilasi. Xitoy-tibet tillari oilasi. David tillari oilasi. Malay-polineziya tillari oilasi. Amerika hindu tillari oilasi. Afrika tillari. Avstraliya tillari.

5-mavzu. Oltoty tillari nazariyasi

Ural-oltoty tillari asosiy tipologik o'xshashligi. Fonetika sohasidagi o'xshashlik. Morfologiya sohasidagi o'xshashlik. Sintaksis sohasidagi o'xshashlik. Oltoty tillarning tadqiqi va tasnifi. Oltoty tillari dorirasida amalga oshirilgan qiyosiy-tarixiy tadqiqotlar. Qiyosiy-tarixiy fonetikaga oid tadqiqotlar. Qiyosiy-tarixiy morfologiyaning qiyosiy-tarixiy leksikologiyaga oid tadqiqotlar. "Rotasizm-zetasizm" dilemmasi.

6-mavzu. Tillarning morfologik tasnifi

Agglutinativ tillar. Agglutinativ tillarning o'ziga xos xususiyatlari. Flektiv tillar. Flektiv tillarning o'ziga xos xususiyatlari. Polisintetik tillar. Polisintetik tillarning o'ziga xos xususiyatlari. Sintetik va analitik tillar.

Sintetik va analitistik tillarning o'ziga xos xususiyatlari.

7-mavzu. Qiyosiy tilshunoslikning tahlil metodlari

Metodologiya va metodlar haqida. Metod tushunchasi. Qiyosiy-tarixiy metod. Chog'ishitirma metod. Determinantlar nazariyasi. Tipologik indekslar metodi. Tilning tipologik o'chovini aniqlashda kvantativ usullar.

8-mavzu. Tipologik tilshunoslik

Tipologiya turlari. Lingvistik tipologiya. Nolningvistik tipologiya. Tipologik tilshunoslikning predmeti. Tipologik tilshunoslikning maqsad va vazifalari. Tipologik nuqtayı nazzardan til va til sistemasi. Tipologik tilshunoslikning bo'limlari. Tipologik tadtiqot tillari.

9-mavzu. Lingvistik universaliyalar

"Lingvistik universaliyalar" termini. Lingvistik universaliyalarini aniqlash va ularni tadtiq etish tarixi. Tilla tipologiyasida universaliyalarning ahamiyati. Universaliyalarning tillari. Tilshunoslik tadtiqotlarda universaliyalarning vazifalari.

10-mavzu. Tillarning fonetik tipologiyasi

Fonetika haqida ma'lumot. Fonetik tipologiyaning tavfsifi va vazifalari. Sharq tillari nutq tovushlarining tizimi. Progressiv va regressiv assimiliyatsiya. Sharq tillarining fonetik xususiyatlari. Uni va undoshlar tasnifi. Nutq tovushlarining o'zgarishi. Sharq tillarida bo'g'in. Tovush va harf. Urg'u masalasi.

11-mavzu. Tillarning morfologik tipologiyasi

Morfologik qatlarning tipologik xususiyatlari. Odan ot yasovchi qo'shimchalar. Fe'didan ot yasovchi qo'shimchalar. Sharq tillarida grammattik kategoriya va uning tillari. Kelishik kategoriyyasi. Grammatik son kategoriyyasi. Grammatik zamон kategoriyyasi. Grammatik jins kategoriyyasi.

12-mavzu. Tillarning leksik tipologiyasi

Tillarning leksik tipologiyasiga xos xususiyatlari. So'z boyligining hajmi. Leksik ma'no va uning tillari. Lug'aviy birliklar tipologiyasi va tarjimasi So'zlarining ma'no munosabatlariiga ko'ra tillari. Sinonimlar. Omonimlar. Antinimlar. Neologizmlar. Frazeologik birliklar tipologiyasi va tarjimasi.

13-mavzu. Tillarning sintaktik tipologiyasi

Sintaksis haqida umumiy tushuncha. Sintaktik tipologiyaning tavfsifi va vazifalari. Til qurilishining 5 turi. So'z birikmasi. So'z tartibi tipologiyasi. Gap bo'jaklari. Ega va kesim munosabati. Sintaktik munosabat tillari. Sodda va qo'shma gaplar. Sodda gaplar paradigmasing qiyosi.

14-mavzu. Chog'ishitirma tilshunoslik

Chog'ishitirma tilshunoslikning mohiyati. Amaliyotda va fonda tillarning cog'ishitirishi. M.Koshg'aryining "Devonu lug'otit turk" asarida turkiy tillarning chog'ishitirib o'rganilishi. Chog'ishitirma tilshunoslik metodlari. Tillarning chog'ishitirma grammaticasi. Diskurs va matnlarning chog'ishitirma tadtiqqi. Chog'ishitirma tilshunoslik va chet tillarini o'qitish.

15-mavzu. Kontrastiv lingvistika

Kontrastiv lingvistikating tilshunoslik fanlari paradigmasida tutgan o'rni. Kontrastiv lingvistikating nazariy masalalari. Kontrastiv lingvistika metodlari. Kontrastiv tahlil. Kontrastiv tahlilning psixologik asosi. Kontrastiv tahlilning